

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ

Η ανθρωπιστική απάντηση της ισπανικής Εξωτερικής Υπηρεσίας στο Ολοκαύτωμα

Στη διάρκεια των δύσκολων χρόνων του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η ανθρωπιστική βοήθεια και ο σεβασμός στην αξιοπρέπεια του ατόμου εκ μέρους μιας ομάδας διπλωματών και μελών της Εξωτερικής Υπηρεσίας της Ισπανίας διορισμένων στην Ευρώπη του Ολοκαυτώματος, κατορθώνει να σώσει μερικές χιλιάδες Εβραίων από την απέλαση και τον αφανισμό. Χωρίς την ανιδιοτελή προστασία τους, θα είχαν αναπόφευκτα βρει τον θάνατο.

Οι προσωπικές τους παρεμβάσεις ξεπερνούν την απλή εκτέλεση του ηθικού ή του επαγγελματικού καθήκοντος: με μόνο οδηγό τη συνείδησή τους, χωρίς να συμβουλευτούν την κυβέρνηση τους και, μερικές φορές, ακόμα και ενάντια στην πολιτική της, θα διακινδυνεύσουν τη ζωή τους, την καριέρα και επίσης την ασφάλεια των οικογενειών τους για την υπεράσπιση ανθρώπων (στην πλειονότητά τους συμπατριωτών τους) ανεξάρτητα από τη φυλή ή τη θρησκεία τους.

Αντιμέτωποι με την εθνική δίωξη την οποία υπέστησαν και νομικά, πολλοί Εβραίοι βρίσκουν στις διπλωματικές αντιπροσωπείες της Ισπανίας την αλληλεγγύη και τη φιλευσπλαχνία ορισμένων δημόσιων λειτουργών της Εξωτερικής Υπηρεσίας που θα επιλέξουν να δεσμευτούν με βάση την ηθική, την οδό της τιμιότητας και της εντιμότητας, διακουβέυοντας ακόμα και τα ανώτατα συμφέροντα του Κράτους.

Αψηφώντας τη ναζιστική θηριωδία, ερμηνεύουν 'γενναιόδωρα' τις οδηγίες που λαμβάνουν από τη Μαδρίτη και, με δική τους πρωτοβουλία, εκδίδουν έγγραφα προστασίας, απελευθερώνουν κρατούμενους, βρίσκουν κρησφύγετα, διευκολύνουν αποδράσεις, διοργανώνουν τον επαναπατρισμό... Κάνουν αντικείμενο των υπηρεσιακών υποχρεώσεών τους τη διαφύλαξη της ελευθερίας και τη διασφάλιση της ανθρώπινης ζωής.

Οι περισσότεροι κρατούν τη στάση τους μυστική, ποτέ δεν θα μιλήσουν για το καλό που έκαναν. Η σιωπή τους, ακόμα και μέσα στην ίδια τους την οικογένεια – που θα μάθαινε πολλά χρόνια μετά, ήταν σύμφυτη με την αποστολή τους. Γι' αυτό, τα ονόματα και τα κατορθώματά τους παρέμειναν άδικα στο σκοτάδι για πολλές δεκαετίες χωρίς η εμπλοκή και οι καλές τους υπηρεσίες να τύχουν αναγνώρισης. Γενικοί πρόξενοι, πρέσβεις, διοικητικοί υπεύθυνοι, υποπρόξενοι, επιτετραμμένοι ή ακόλουθοι εργάζονται με αξιοθαύμαστη ταπεινότητα και απόλυτη διακριτικότητα προστατεύοντας τους Ισπανούς Σεφαραδίτες, τις τύχες των οποίων όριζε το Διάταγμα του 1924 του Πρίμο ντε Ριβέρα.

Τα κίνητρά τους ήταν ποικίλα: η προστασία των ομοεθνών τους, υπαγορευμένη από νομοθετικές αρχές ή από πατριωτική υπερηφάνεια. Για κάποιους άλλους, λόγω βαθιών δοξασιών και χριστιανικών ή, απλώς, ανθρωπιστικών αρχών. Κάποιοι, λόγω της συμπαθείας τους στους Σεφαραδίτες με τους οποίους είχαν αποκτήσει επαφή σε προηγούμενα διπλωματικά πόστα. Όμως, αναμφίβολα, όλοι παρακινούνται από τις αναμφίβολα αξιόπαινες αξίες τους.

Η οφειλή ευγνωμοσύνης που έχουμε απέναντί τους μετατρέπει την έκθεση «Πέρα από το Καθήκον» σε ένα δίκαιο φόρο τιμής στην αξία και τη γενναία προσπάθεια που αυτοί οι διπλωμάτες και υπάλληλοι της Εξωτερικής Υπηρεσίας μας κατέβαλαν για να σώσουν χιλιάδες ζωές χωρίς να διακρίνουν φυλές, σύνορα, υπηκοότητες ή θρησκείες. Η σκέψη μας σε αυτούς και η αδιαμφισβήτητη τιμή που τους αξίζει, θα διατηρήσουν τη μνήμη τους ζωντανή.

Χοσέ Αντόνιο Λισμπόνα
Επιμελητής